

АНОТАЦІЯ

Будз О.Ф. Розвиток управління митним обслуговуванням підприємств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини». – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2020.

Дисертаційну роботу присвячено вирішенню наукового завдання щодо формування теоретико-прикладного забезпечення розвитку управління митним обслуговуванням підприємств. Актуальність наукового дослідження підтверджується тим, що в умовах динамічного розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі простежується активізування зовнішньоекономічних операцій підприємств, ефективність реалізації яких значною мірою залежить від якості, професійності, оптимальності та оперативності здійснення митного обслуговування на різних рівнях. На сучасному етапі європейської інтеграції, що пропагує механізми спрощення митних процедур, важливого значення набуває проблема прогресивного розвитку управління митним обслуговуванням підприємств, що забезпечуватиме оптимальне та взаємовигідне балансування національних і підприємницьких інтересів.

У першому розділі «Теоретико-прикладні засади управління митним обслуговуванням підприємств» розкрито сутність митного обслуговування підприємств та обґрунтовано його призначення, розвинуто комплексну типологію митного обслуговування підприємств, удосконалено функціональні підходи до управління митним обслуговуванням підприємств.

Результати вивчення митного законодавства засвідчили відсутність задекларованого у чинній нормативно-правовій базі тлумачення митного обслуговування підприємств, що зумовлює існування поліпозиційності серед науковців та митних фахівців щодо трактування сутності цього поняття. Встановлено, що нормативно-правова термінологія охоплює такі суміжні поняття, як «митна процедура», «митне оформлення», «митний контроль»,

«митні формальності», «митна справа», тоді як на теоретико-прикладному рівні митне обслуговування ототожнюється з такими поняттями, як «послуги в галузі митної справи», «митні послуги», «державні послуги у сфері митної справи», «послуги в митній сфері». Узагальнення поглядів представників наукової, законотворчої, митної та підприємницької сфер на сутність базових понять митної термінології дало змогу запропонувати розглядати митне обслуговування як полісуб'єктний процес митного супроводу зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що реалізовується митними органами, уповноваженими фізичними та юридичними особами, спеціалізованими некомерційними організаціями, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на засадах взаємодії у контексті підготовки та здійснення митного оформлення товарів (продукції, робіт, послуг), що переміщуються через митний кордон країни, відповідно до чинних нормативно-правових вимог.

Задля забезпечення поглибленого та структурованого розуміння особливостей перебігу процесу митного обслуговування, уніфікування переліку його ключових елементів та обґрунтування механізму їхньої взаємодії побудовано типову модель митного обслуговування підприємств, котра ґрунтується на такій ідеї: володіючи необхідною ресурсною базою, суб'єкти митного обслуговування визначають конкретні цілі та завдання митного обслуговування, а далі, керуючись принципами митного обслуговування, реалізують технологію митного обслуговування за допомогою інструментів митного обслуговування згідно із митними правилами у певному митному режимі задля досягнення ефективних результатів, пов'язаних із підготовкою та здійсненням митного оформлення товарів або транспортних засобів комерційного призначення підприємств, що переміщуються через митний кордон країни.

Зважаючи на існування широкого спектру особливостей, параметрів, форм, схем та умов здійснення митного обслуговування підприємств розвинуто його типологію шляхом введення таких типологічних ознак: за суб'єктом – митне обслуговування митними органами, уповноваженими фізичними та юридичними особами (митними посередниками), некомерційними

організаціями митного профілю, штатними працівниками суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності; за рівнем гармонізованості з міжнародними стандартами – гармонізоване, частково гармонізоване, негармонізоване; за етапами – підготовче, попереднє, базове, завершальне; за змістом – акредитаційне, сертифікаційно-дозвільне, деклараційне, вартісно-платіжне, ідентифікаційне, складське, транспортне, гарантійне, інформаційно-консультаційне та інше.

На підставі огляду існуючих наукових підходів до управління в митній сфері встановлено, що в наявних літературних джерелах відсутній уніфікований та обґрунтований підхід до управління митним обслуговуванням підприємств. Не применшуючи значення наявних наукових підходів до управління (системного, процесного, динамічного, ситуативного та процесно-структурованого), доведено, що оптимальним у сфері митного обслуговування є функціональний підхід. Цей підхід, на противагу іншим підходам, зосереджує увагу на забезпеченні ефективної реалізації митних операцій шляхом їхнього планування, організування, контролювання, регулювання та мотивування виконавців у цій сфері. Таким чином, під управлінням митним обслуговуванням підприємств за функціональним підходом запропоновано розуміти конкретну функцію управління, що реалізовується управлінським апаратом митних органів, уповноважених фізичних та юридичних осіб (митних посередників), спеціалізованих некомерційних організацій, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності через послідовне виконання загальних функцій (планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання) з метою забезпечення на усіх рівнях оптимальної правомірної підготовки та здійснення митного оформлення товарів (продукції, робіт, послуг), що переміщуються через митний кордон країни, шляхом розроблення відповідних методів управління та прийняття управлінських рішень.

У другому розділі «Аналізування митного обслуговування підприємств» проаналізовано чинний стан і тенденції розвитку у сфері управління митним обслуговуванням підприємств, ідентифіковано, систематизовано та охарактеризовано чинники впливу на митне обслуговування підприємств,

виконано аналізування пріоритетних чинників впливу на митне обслуговування підприємств та обґрунтовано його результати.

На підставі аналізування репрезентативних показників здійснення митної та зовнішньоекономічної діяльності на різних рівнях встановлено, що впродовж 2015-2019 рр. спостерігалось нарощення обсягів міжнародної торгівлі товарами України як з країнами світу загалом, так і з країнами ЄС зокрема. Такі тенденції логічно зумовлювали зростання функціонального навантаження на митні органи у контексті митного обслуговування підприємств. В умовах активізації зовнішньої торгівлі України зростає і кількість оформлення митних документів усіх типів митними органами України, що свідчить про нарощення обсягів митного оформлення продукції, яка переміщується через кордон країни. Результати аналізування реалізації правоохоронної функції митних органів репрезентують доволі несприятливі тенденції, що відображають достатньо низькі частки справ про митні правопорушення з реально вилученими предметами у їхній загальній структурі.

Митне обслуговування підприємств ґрунтується на взаємодії суб'єктів різних рівнів, а тому перебуває під впливом широкого спектру чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, які визначають особливості, параметри, форми, схеми та результати його здійснення. На підставі ретельного вивчення практики митного обслуговування встановлено, що пріоритетними зовнішніми факторами впливу у цій сфері є: економічний стан країни, її географічно-територіальне розташування, зовнішня торгівля, міжнародне співробітництво, державна митна політика, соціально-культурний стан та військово-політичний стан в країні. Своєю чергою, чинники внутрішнього середовища запропоновано розмежовувати за суб'єктами здійснення митного обслуговування на рівні центрального та територіальних митних органів, митних посередників, некомерційних організацій митного профілю та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

У цілях кількісного оцінювання та прогнозування впливу найбільш пріоритетних чинників у сфері митного обслуговування підприємств було виконано аналізування таких факторів на підставі експертного опитування

цільової групи респондентів. За одержаними результатами побудовано кореляційно-регресійну залежність якості митного обслуговування підприємств від таких ключових чинників впливу, як якість митного законодавства, рівень прогресивності програмно-технічного забезпечення митних органів, рівень якості організування роботи митних органів, рівень корумпованості митних органів. Статистичну надійність та адекватність отриманої кореляційно-регресійної залежності було підтверджено отриманими результатами розрахунку коефіцієнта множинної регресії та тестування моделі за критерієм Фішера.

У третьому розділі «Удосконалення управління митним обслуговуванням підприємств» удосконалено модель стратегічно-тактичного планування митного обслуговування підприємств та постадійну модель організування митного обслуговування підприємств, а також розроблено метод діагностування підприємств-претендентів на отримання статусу авторизованого економічного оператора.

Результати аналізування спеціалізованої літератури засвідчили відсутність ґрунтовних методичних розробок у сфері планування митного обслуговування підприємств як на стратегічному, так і на тактичному рівні. З огляду на це розроблено комплексну модель планування митного обслуговування підприємств, що уніфікує та логічно komponує послідовності реалізації стратегічного і тактичного планування. Запропонована модель формування стратегії митного обслуговування підприємств чітко ідентифікує усі її структурні елементи та ґрунтується на врахуванні інтересів ключових груп стейкхолдерів митного обслуговування (суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних посередників, некомерційних організацій митного профілю, вітчизняних та зарубіжних митних органів, органів законодавчої влади, внутрішніх партнерів, міжнародних організацій, суспільства) під час визначення стратегічних цілей та індикаторів митного обслуговування підприємств, що забезпечує досягнення взаємовигідного митного співробітництва між суб'єктами різних рівнів.

На підставі вивчення теоретичних та нормативно-правових матеріалів за досліджуваною проблемою, а також практики митного обслуговування

підприємств розроблено постадійну модель організування митного обслуговування підприємств. Запропонована модель відображає логічно обґрунтовану послідовність реалізації невід'ємних стадій (підготовчої, попередньої, базової та завершальної) митного обслуговування та органічно поєднує дії його ключових суб'єктів, що дає змогу сформувати послідовне, комплексне й завершене бачення процесу митного обслуговування. З метою вичерпного та різноаспектного розуміння функціональних обов'язків, взаємозв'язків та особливостей взаємодії між суб'єктами митного обслуговування сформовано суб'єктно-рольову модель організування такої співпраці, яка відображає ключових суб'єктів митного обслуговування підприємств, розкриває механізми їхньої взаємодії, а також обґрунтовує переліки можливих функціональних ролей кожного суб'єкта.

У цілях сприяння впровадженню інституту авторизованого економічного оператора, що задекларовано в положеннях Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, та отриманню такого статусу вітчизняними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а також удосконалення нормативно-правового забезпечення цієї сфери розроблено метод діагностування підприємств-претендентів на одержання статусу авторизованого економічного оператора. Обґрунтування методу діагностики підприємств-претендентів на отримання статусу авторизованого економічного оператора відбувалось на засадах розроблення відповідно до вітчизняних та міжнародних нормативно-правових вимог індикаторно-критеріального забезпечення оцінювання суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, побудови ідентифікаційної матриці станів відповідності підприємства (абсолютної відповідності, сприятливого, управлінсько-облікової, фінансової, кадрової дестабілізації, незадовільного), формування переліку заходів за відповідного типу стану, що забезпечує достатній та обґрунтований інструментарій встановлення можливості одержання суб'єктом господарювання сертифікатів авторизованого економічного оператора на спрощення митних процедур і щодо надійності та безпеки.

Ключові слова: митне обслуговування, управління, митні органи, митні посередники, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, чинники, функції, планування, організування, діагностика, модель, метод.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1.1. Публікація у періодичному науковому виданні інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу

1. * Budz, O. and Budynskyi, R., 2020. Factors of impact on the customs service of enterprises' business projects. *European Journal of Economics and Management*, 6(1), pp. 83-93. (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus*). (Особистий внесок автора: удосконалено метод оцінювання факторів впливу на митне обслуговування бізнес-проектів підприємств).

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України

2. *Будз, О.Ф., 2017. Функціональні підходи до управління митним обслуговуванням підприємств. *Економіка. Фінанси. Право*, 11/2, с.21-25. (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus*).

3. Будз, О.Ф. та Кузьмін, О.Є., 2017. Типологія митного обслуговування підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 875, с.3-12. (Особистий внесок автора: розвинуто типологію митного обслуговування підприємств).

4. * Будз, О.Ф. та Кузьмін, О.Є., 2017. Теоретико-прикладні засади побудови системи митного обслуговування підприємств в умовах європейської інтеграції України. *Бізнес Інформ*, 10, с.94-98. (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo, BASE, InfoBase Index, OpenAIRE, WorldCat, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, Open Access Library, J-Gate, Академія Google, Research Bible*). (Особистий внесок автора: розроблено та обґрунтовано теоретико-прикладні засади побудови системи митного обслуговування підприємств в умовах європейської інтеграції).

5. *Будз, О.Ф., 2017. Чинники впливу на митне обслуговування підприємств в умовах європейської інтеграції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*, 16/1, с.30-33. (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus*).

6. *Будз, О.Ф., 2018. Стратегічне планування митного обслуговування підприємств на засадах врахування інтересів стейкхолдерів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*, 29/1, с.28-31. (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus*).

7. *Будз, О.Ф. та Шпак, Н.О., 2018. Діагностика підприємств-претендентів на отримання статусу авторизованого економічного оператора в умовах європейської інтеграції. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*, 3, с.27-30. (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Index Copernicus*). (Особистий внесок автора: удосконалено метод діагностики підприємств-претендентів на отримання статусу авторизованого економічного оператора в умовах європейської інтеграції).

8. * Будз, О.Ф. та Шпак, Н.О., 2018. Організаційні засади митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. *Бізнес Інформ*, 6, с.34-39. (Особистий внесок автора: удосконалено модель організування митного обслуговування підприємств). (Міжнародна представленість та індексація журналу: *Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Російський індекс наукового цитування, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo, BASE, InfoBase Index, OpenAIRE, WorldCat, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, Open Access Library, J-Gate, Академія Google, Research Bible*). (Особистий внесок автора: розроблено та обґрунтовано теоретико-прикладні організування митного обслуговування підприємств в умовах європейської інтеграції).

2. Оpubліковані праці апробаційного характеру

9. Будз, О.Ф., 2017. Роль митного обслуговування у забезпеченні економічного розвитку підприємств. В: Міністерство освіти і науки України, Житомирський державний технологічний університет, *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки: V Міжнародна науково-практична конференція*. Житомир, Україна 2-3 Листопад 2017.

10. Будз, О.Ф., 2017. Принципи митного обслуговування в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. В: Міністерство освіти і науки України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Полтавська державна аграрна академія, Навчально-науковий інститут економіки та бізнесу, факультет економіки та менеджменту, *Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки: II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція*. Полтава, 30 Жовтень 2017. Полтава: РВВ ПДАА.

11. Будз, О.Ф., 2017. Управління митним обслуговуванням як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах європейської інтеграції. В: Міністерство внутрішніх справ, Національна академія Національної гвардії України, факультет економіки та менеджменту, *Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах: VII науково-практична конференція*. Харків, 29 Листопад 2017.

12. Будз, О.Ф., 2017. Фактори, що визначають митне обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. В: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього, Інститут економіки і менеджменту НУ «Львівська політехніка», Науково-навчальний комплекс «Економосвіта», *Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих учених, аспірантів та студентів*. Львів, 24 Листопад 2017.

13. Будз, О.Ф., 2017. Проблеми управління митним обслуговуванням підприємств в умовах європейської інтеграції України. В: Державна фіскальна служба України, Університет Державної фіскальної служби України, Науково-дослідний інститут фіскальної політики, *Трансформація фіскальної політики України в умовах євроінтеграції: IX науково-практична інтернет-конференція*. Ірпінь, 1-15 Грудень 2017.

14. Будз, О.Ф., 2018. Планування митного обслуговування підприємств в умовах європейської інтеграції. В: Національний університет «Львівська політехніка», Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту, Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених ІНЕМ, *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми і перспективи вирішення: III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих учених*. Львів, 24-25 Квітень 2018. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

15. Будз, О.Ф., 2018. Структурна декомпозиція стратегії митного обслуговування підприємств. В: Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка», Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту, *Проблеми економіки, фінансів та управління*

експортно-імпоротною діяльністю: III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. Львів, 16 Травень 2018. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

16. Будз, О.Ф., 2018. Система індикаторів діагностики підприємств-претендентів на одержання статусу авторизованого економічного оператора. В: Державна фіскальна служба України, Університет Державної фіскальної служби України, Науково-дослідний інститут фіскальної політики, Науково-дослідний центр митної справи, *Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі: II науково-практична інтернет-конференція.* Ірпінь-Хмельницький, 18-30 Травень 2018. Ірпінь-Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи.

17. Будз, О.Ф., 2018. Рольова структура підприємства у взаємодії із суб'єктами митного обслуговування. В: Національний університет «Львівська політехніка», кафедра маркетингу та логістики, *Маркетинг та логістика в системі менеджменту: XII Міжнародна науково-практична конференція.* Львів, 25-27 Жовтень 2018. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

ANNOTATION

Budz O.F. Development of management of customs servicing of enterprises. – On the rights of manuscript.

Dissertation for the scientific degree of candidate of economic sciences (doctor of philosophy) in specialty 292 "International Economic Relations". - Lviv Polytechnic National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2020.

The dissertation is devoted to solving the scientific task of forming a theoretical and applied support for the development of management of customs servicing of enterprises. The urgency of scientific research is confirmed by the fact that in the conditions of dynamic development of globalization and integration processes in the world the activation of foreign economic operations of enterprises is observed, the effectiveness of which depends to a large extent on the quality, professionalism, optimality and efficiency of customs servicing at different levels. At the present stage of European integration, which promotes mechanisms for simplification of customs

procedures, the problem of progressive development of management of customs servicing of enterprises becomes very important, which will ensure the optimal and mutually beneficial balancing of national and business interests.

In the first chapter "Theoretical and applied principles of management of customs servicing of enterprises" the essence of customs servicing of enterprises is disclosed and its purpose is grounded, a complex typology of customs servicing of enterprises is developed, the functional approaches to the management of customs servicing of enterprises are improved.

The results of the study of customs legislation have shown the absence of the declared interpretation of the customs servicing of enterprises in the current legal framework, which determines the existence of polypositions among scientists and customs specialists regarding the interpretation of the essence of this term. It has been established that normative legal terminology covers such related categories as "customs procedure", "customs clearance", "customs control", "customs formalities", "customs activity", whereas at the theoretical and applied levels, customs service is identified with such terms such as "services in the field of customs activity", "custom services", "state services in the field of customs", "services in customs sphere". The generalization of the views of representatives of the scientific, legislative, customs and business spheres on the essence of the basic categories of customs terminology made it possible to propose to consider customs servicing as a polysubject process of customs support of foreign economic activity of enterprises, implemented by the customs authorities, authorized physical and legal persons, specialized non-profit organizations, subjects of foreign economic activity on the basis of interaction in the context of preparation and execution of customs clearance of goods (products, works, services) transported through the customs border of the country, in accordance with current regulatory requirements.

In order to provide a grounded and structured understanding of the peculiarities of the process of customs servicing, unify the list of its key elements and justify the mechanism of their interaction, a typical model of customs servicing of enterprises is constructed based on such an idea: having the necessary resource base, subjects of customs servicing define specific goals and objectives of customs servicing, and

further, guided by the principles of customs servicing, realize the technology of customs servicing with the help of customs servicing tools in accordance with the customs rules in a certain customs regime in order to achieve effective results related to the preparation and implementation of customs clearance of goods or vehicles for commercial use of enterprises moving through the customs border of the country.

Due to the existence of a wide range of features, parameters, forms, schemes and conditions for the implementation of the customs servicing of enterprises, its typology has been developed by introducing the following typological features: by the subject - the customs servicing by the customs authorities, authorized physical and legal persons (customs intermediaries), non-profit organizations of the customs profile, employees of the subject of foreign economic activity; according to the level of harmonization with international standards - harmonized, partially harmonized, unharmonised; by the stages - preparatory, preliminary, basic, final; by the content - accreditation, certification-permit, declarative, cost-payment, identification, warehouse, transport, guarantee, informational and consulting, and others.

Based on the review of existing scientific approaches to customs management, it has been established that there is no unified and substantiated approach to the management of customs servicing of enterprises in existing literary sources. Without diminishing the importance of existing scientific approaches to management (system, process, dynamic, situational and process-structured), it is proved that the optimal in the field of customs servicing is a functional approach. This approach, in contrast to other approaches, focuses on ensuring the effective implementation of customs operations through their planning, organizing, controlling, regulating and motivating performers in this area. Thus, under the management of the customs servicing of enterprises according to the functional approach, it is proposed to understand the specific function of management implemented by the administrative apparatus of the customs authorities, authorized physical and legal persons (customs intermediaries), specialized non-profit organizations, subjects of foreign economic activity through the consistent implementation of general functions (planning, organizing, motivating, controlling and regulating) to ensure at all levels optimal lawful preparation and customs clearance of goods (products, services and works) moving through the

customs border of the country on the basis of the development of appropriate management tools and decision-making.

In the second chapter, "Analysis of the customs servicing of enterprises", the current state and trends of development in the field of management of customs servicing of enterprises were analyzed, the factors influencing customs servicing of enterprises were identified, systematized and characterized, and the analysis of the priority factors of influence on the customs servicing of enterprises was performed and its results were substantiated.

Based on the analysis of the tendencies of foreign economic activity development, it was established that over the period of 2015-2019 there was an increase in the volume of international trade of goods in Ukraine both with the countries of the world in general and with the states of the EU in particular. Such trends are a logical result of the development of European integration processes and significantly increase the burden on customs authorities in the context of servicing foreign economic entities. In the conditions of intensification of Ukraine's foreign trade the number of registration of customs documents of all types by the customs authorities of Ukraine is growing, which indicates an increase in customs clearance of products moving across the border. The results of the analysis of the implementation of the law enforcement function of the customs authorities represent rather unfavorable trends, which reflect a fairly low share of cases of customs offenses with actually seized items in their overall structure.

The customs servicing of enterprises is based on the interaction of subjects of different levels, and therefore is influenced by a wide range of factors of the internal and external environment, which determine the features, parameters, forms, schemes and results of its implementation. On the basis of a thorough study of the customs servicing practice, it was established that the priority external factors of influence in this area are: economic state of the country, its geographical and territorial location, foreign trade, international cooperation, state customs policy, socio-cultural state and military-political situation in the country. By the way, the factors of the internal environment are proposed to differentiate between the subjects of customs servicing at the level of central and territorial customs authorities, customs intermediaries, non-profit organizations of the customs profile and subjects of foreign economic activity.

In order to quantify and forecast the impact of the most priority factors in the field of customs servicing, an analysis of such factors was performed based on an expert survey of the target group of respondents. Based on the obtained results, the correlation-regressive dependence of the quality of customs servicing on the key factors of influence, such as the quality of customs legislation, the level of progressiveness of the software and technical support of customs bodies, the level of quality of the organization of the work of customs bodies, and the level of corruption of the customs authorities, have been constructed. The statistical reliability and adequacy of the obtained correlation-regression dependence were confirmed by the obtained results of calculating the coefficient of multiple regression and testing of the model by Fisher's criterion.

In the third chapter "Improvement of the management of customs servicing of enterprises", the model of strategic and tactical planning of customs servicing of enterprises and a progressive model of organization of customs servicing of enterprises were improved, as well as a method of diagnosing the applicants for obtaining the status of authorized economic operator was developed.

The results of the analysis of specialized literature showed the absence of grounded methodic of planning of customs servicing of enterprises both at the strategic and tactical level. So, a complex planning model of customs servicing of enterprises that unifies and builds a logical sequence of the strategic and tactical planning was developed. The proposed model of formation of the strategy of customs servicing of enterprises clearly identifies all its structural elements, based on consideration of the interests of key stakeholder groups of customs servicing (foreign economic operators, customs brokers, nonprofit organization of customs profile, domestic and foreign customs authorities, legislative bodies, internal partners, international organizations, and society) during the definition of strategic goals and indicators of custom servicing of enterprises, which ensures the achievement of mutually beneficial customs cooperation between subjects of different levels.

On the basis of the study of theoretical and normative-legal materials on the problem, as well as practices of customs servicing of enterprises, a staged model of the organization of customs servicing of enterprises was developed. The proposed model

reflects the logically justified sequence of the implementation of the key stages (preparatory, preliminary, basic and final) of customs servicing and organically combines the actions of its key subjects, which enables to form a consistent, complex and complete vision of the customs servicing process. In order to comprehensively understand the functional duties, interrelations and peculiarities of interaction between the subjects of customs servicing, a subjective-role model for organizing such cooperation was formed that reflects the key subjects of the customs servicing of enterprises, reveals the mechanisms of their interaction, and also substantiates the lists of possible functional roles of each subject.

In order to facilitate the implementation of the institution of the authorized economic operator, as declared in the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, and obtaining such status by domestic entities of foreign economic activity, as well as improving the legal and regulatory framework in this sphere, a method of diagnosing applicants for obtaining the status of authorized economic operator was developed. The justification of the method of diagnostics of enterprises-applicants for obtaining the status of authorized economic operator was based on the principles of development in accordance with domestic and international regulatory requirements of indicator-critical provision of evaluation of the subject of foreign economic activity, construction of an identification matrix of the state of enterprise's conformity (absolute conformance, favorable, managerial-accounting, financial, personnel destabilization, unsatisfactory), the formation of a list of measures according to the certain type of state, which forms a sufficient and well-grounded tool for determining the possibility of the entity to obtain certificates of the authorized economic operator for the simplification of customs procedures and for reliability and safety.

Keywords: customs servicing, management, customs bodies, customs intermediaries, subjects of foreign economic activity, factors, functions, planning, organization, diagnostics, model, method.

LIST OF PUBLICATIONS BY THE THEME OF DISSERTATION

1. Publications, in which there are published main scientific results of dissertation

1.1. Publication in a periodical scientific edition of other countries that are members of the Organization for Economic Cooperation and Development and / or the European Union

1. * Budz, O. and Budynskyi, R., 2020. Factors of impact on the customs service of enterprises' business projects. *European Journal of Economics and Management*, 6(1), pp. 83-93. (Database: Index Copernicus). (Personal author's input: the method of estimating the factors influencing the customs service of business projects of enterprises is improved).

1.2. Publications in scientific professional editions of Ukraine

2. *Budz, O.F., 2017. Functional approaches to the management of customs servicing of enterprises. *Economy. Finance. Law*, 11/2, pp.21-25. (Database: Index Copernicus).

3. Budz, O.F. and Kuzmin, O.Ye., 2017. Typology of customs servicing of enterprises. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Development and Development Problems*, 875, pp.3-12. (Personal author's input: the typology of customs servicing of enterprises is developed).

4. * Budz, O.F. and Kuzmin, O.Ye., 2017. Theoretical and applied principles of construction of the system of customs servicing of enterprises in the conditions of European integration of Ukraine. *Business Inform*, 10, pp.94-98. (Databases: Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Russian index of scientific citation, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo, BASE, InfoBase Index, OpenAIRE, WorldCat, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, Open Access Library, J-Gate, Academy Google, Research Bible). Personal author's input: theoretical and applied principles of construction of the system of customs servicing of

* The journals are also included in international scientific databases

enterprises in the conditions of European integration have been developed and substantiated).

5. * Budz, O.F., 2017. Factors influencing customs servicing of enterprises in the conditions of European integration of Ukraine. *Scientific Herald of Uzhgorod University. The series "International economic relations and world economy"*, 16/1, pp.30-33. (Database: *Index Copernicus*).

6. *Budz, O.F., 2018. Strategic planning of customs servicing of enterprises on the basis of taking into account the interests of stakeholders. *Scientific Herald of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*, 29/1, pp.28-31. (Database: *Index Copernicus*).

7. *Budz, O.F. and Shpak, N.O., 2018. Diagnostics of enterprises-applicants for obtaining the status of authorized economic operator in the conditions of European integration. *Scientific Economic Journal "Intellect XXI"*, 3, pp.27-30. (Database: *Index Copernicus*). (Personal author's input: *the method of diagnostics of enterprises-applicants for obtaining the status of authorized economic operator in the conditions of European integration was developed*).

8. *Budz, O.F. and Shpak, N.O., 2018. Organizational principles of customs servicing of subjects of foreign economic activity. *Business Inform*, 6, pp.34-39. (Personal author's input: *удосконалено модель організування митного обслуговування підприємств*). (Databases: *Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Russian index of scientific citation, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo, BASE, InfoBase Index, OpenAIRE, WorldCat, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, Open Access Library, J-Gate, Academy Google, Research Bible*). (Personal author's input: *theoretical and applied principles of organizing of customs servicing of enterprises in the conditions of European integration have been developed and substantiated*).

2. Publications that reflect approbations

9. Budz, O.F., 2017. The role of customs servicing in ensuring the economic development of enterprises. In: Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr State Technological University, *Formation of an effective model of enterprise development in a market economy: V International scientific and practical conference*. Zhytomyr, Ukraine 2-3 November 2017.

10. Budz, O.F., 2017. Principles of customs servicing in the management of foreign economic activity of enterprises. In: Ministry of Education and Science of Ukraine, Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, Poltava State Agrarian Academy, Educational and Scientific Institute of Economics and Business, Faculty of Economics and Management, *Management of resource support of economic activity of enterprises of the real sector of the economy: II Ukrainian scientific and practical Internet-conference*. Poltava, October 30, 2017. Poltava: RVB PSAA.

11. Budz, O.F., 2017. Management of customs servicing as a factor in ensuring the competitiveness of enterprises in the conditions of European integration. In: Ministry of Internal Affairs, National Academy of the National Guard of Ukraine, Faculty of Economics and Management, *Actual issues of organization and management of enterprises in the modern conditions: VII scientific-practical conference*. Kharkiv, November 29, 2017.

12. Budz, O.F., 2017. Factors determining the customs servicing of subjects of foreign economic activity. In: State Enterprise "Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishnii", Institute of Economics and Management of Lviv Polytechnic National University, Scientific and Educational Complex "Economosvita", *Transformation processes in the Ukrainian Economy: global and regional aspects: II International scientific and practical Internet conference of young scientists, postgraduate students and students*. Lviv, November 24, 2017.

13. Budz, O.F., 2017. Problems of management of customs servicing of enterprises in the conditions of European integration of Ukraine. In: State Fiscal Service of Ukraine, University of the State Fiscal Service of Ukraine, Research Institute of Fiscal Policy, *Transformation of fiscal policy of Ukraine in the conditions*

of European integration: IX scientific and practical Internet conference. Irpin, December 1-15, December 2017.

14. Budz, O.F., 2018. Planning of customs servicing of enterprises in the conditions of European integration. In: National University "Lviv Polytechnic", Educational and Scientific Institute of Economics and Management, Scientific Society of Students, Postgraduates, Doctoral Students and Young Scientists INEM, *Management of economic processes at the macro- and microlevels: problems and perspectives for resolution: III International scientific and practical Internet-conference of young scientists.* Lviv, April 24-25, 2018. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House.

15. Budz, O.F., 2018. Structural decomposition of the strategy of customs servicing of enterprises. In: Ministry of Education and Science of Ukraine, National University "Lviv Polytechnic", Educational and Scientific Institute of Economics and Management, *Problems of economics, finance and management of export-import activity: III International scientific and practical Internet conference.* Lviv, May 16, 2018. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House.

16. Budz, O.F., 2018. The system of diagnostic indicators of enterprises-applicants for obtaining the status of an authorized economic operator. In: State Fiscal Service of Ukraine, University of the State Fiscal Service of Ukraine, Research Institute of Fiscal Policy, Research Center for Customs Affairs, *Actual problems of ensuring national security and simplifying international trade procedures: II scientific and practical internet conference.* Irpin-Khmelnytsky, May 18-30, 2018. Irpin-Khmelnytsky: Research Center for Customs Affairs.

17. Budz, O.F., 2018. Role structure of the enterprise in interaction with the subjects of customs services. In: National University "Lviv Polytechnic", Department of Marketing and Logistics, *Marketing and logistics in the management system: XII International scientific and practical conference.* Lviv, October 25-27, 2018. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House.